

Datum : 25 maart 2005
Aan : drs. A.J.S. Devreese (SER)

Analyse SER-voorstel hervorming WW

Samenvatting

Het SER-voorstel levert een structurele volumereductie in de WW met initieel 43 000 uitkeringsjaren en rekening houdend met een (beperkt) gedragseffect met 42 000 uitkeringsjaren. Vanwege de introductie van de nieuwe regelingen voor oudere werklozen daalt het totale uitkeringsvolume met 37 000. De door de SER voorgestelde hervorming van het uitkeringsstelsel levert naar schatting structureel circa 180 mln euro minder besparingen op dan de kabinetsplannen.

1 Inleiding

De voorzitter van de commissie sociale zekerheid van de SER heeft het CPB verzocht om een pakket voorstellen tot hervorming van de WW en daarmee samenhangende regelingen door te rekenen. Deze notitie presenteert de resultaten van de gevraagde doorrekening. Het biedt geen beoordeling door CPB van het pakket in breder sociaal-economisch perspectief. Het verzoek van de SER vloeit voort uit de toezegging van het kabinet naar aanleiding van het Sociaal Akkoord van 5 november jl. om een aantal wetsvoorstellen met betrekking tot de WW aan te houden om de SER gelegenheid te geven een advies uit te brengen dat (volgens CPB-ramingen) vorm geeft aan eenzelfde volumereductie als de kabinetsvoorstellen. Het gaat daarbij om een structurele volumereductie met 22 000 dan wel 43 000 uitkeringsjaren. Een volumereductie met 22 000 is nodig om alleen de kabinetsvoorstellen inzake afschaffing kortdurende uitkering en anticumulatie WW te compenseren. Een reductie met 43 000 is nodig indien ook de voorgestelde aanscherping van de referentie-eisen WW wordt gecompenseerd. Aanvullend heeft de minister van SZW aangegeven dat in het geval van maatregelen buiten de WW het kabinet ook “de bredere financiële en economische effecten” in de beoordeling zal betrekken.

De volgende paragraaf beschrijft het voorgestelde uitkeringsstelsel dat bestaat uit een wettelijke werkloosheidsverzekering (WW) en een wettelijke inkomensvoorziening voor oudere werklozen. Daarna volgt een kwantitatieve analyse hiervan.¹ Deze analyse betreft de structurele effecten, zowel initieel als ook gedragseffecten en additionele weglekeffecten als gevolg van de voorgestelde maatregelen. De weglek naar WWB en IOAW bij ongewijzigd beleid blijft buiten beschouwing, omdat deze ook niet begrepen is in de genoemde volumereducties van de kabinetsvoorstellen. Paragraaf 4 beschouwt de voorstellen met betrekking tot preventie en reïntegratie.²

2 SER voorstel uitkeringsstelsel

2.1 WW

Toegangsdrempel (minimumvoorwaarden om in aanmerking te komen voor WW-uitkering)

- referte-eis van 27 uit 39 weken: 27 weken (met tenminste 5 arbeidsuren per week) arbeid in de periode van 39 weken onmiddellijk voorafgaande aan de werkloosheid;
- de referte-eis geldt voor alle sectoren (afschaffing besluit verlaagde wekeneis).

Uitkeringshoogte en -duur³

- een loongerelateerde uitkering met een maximale duur van 3 jaar en twee maanden (38 maanden);
- een uitkering in de eerste twee maanden ter hoogte van 75% van het laatste loon en daarna 70% van het laatste loon;
- de maximale duur van de WW-uitkering is afhankelijk van het arbeidsverleden⁴:
 - bij alleen voldoen aan de referte-eis geldt een uitkeringsduur van 3 maanden⁵;

¹ Met dank aan het Ministerie van SZW voor het leveren van benodigde empirische gegevens uit micro-databestanden WW.

² Deze beschouwing is gebaseerd op concept teksten voor het ontwerpadvies zoals die op 22 maart jl. beschikbaar waren. Zie voor een uitgebreide analyse van mogelijke wijzigingen in de WW en afwegingen die daarbij aan de orde zijn, R.A. de Mooij, Towards efficient unemployment insurance in the Netherlands, CPB Memorandum nr. 100, oktober 2004, gepubliceerd op CPB website.

³ In verband met de verplichting tot beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt stelt de SER voor dat het UWV de beleidsvrijheid krijgt om te besluiten dat een WW-uitkeringsgerechtigde ouder dan 50 jaar - op grond van individuele omstandigheden en de situatie op de arbeidsmarkt - vrijstelling van de sollicitatieplicht krijgt, analoog aan de sinds 1 januari 2004 geldende regeling met betrekking tot de sollicitatieplicht voor WWB-uitkeringsgerechtigden van 57,5 jaar tot 64 jaar.

⁴ Onder het relevante arbeidsverleden wordt verstaan een periode van jaren waarin loon uit arbeid is ontvangen gedurende minimaal 52 dagen en 200 arbeidsuren per jaar, met - conform de huidige regeling - inbegrip van bepaalde tijdvakken waarin geen loon uit arbeid is ontvangen maar die worden gelijkgesteld met tijdvakken waarin loon uit arbeid is ontvangen (onder meer het verzorgingsforfait).

⁵ Dit betekent dat werkloze ex-werknemers die een arbeidsverleden hebben korter dan vier jaar en wel aan de referte-eis voldoen, gedurende drie maanden recht hebben op een WW-uitkering.

- voor het recht op een uitkering langer dan 3 maanden geldt een jaren- of arbeidsverledeneis (4-uit-5 jaren);
- bij een arbeidsverleden van vier jaar of meer neemt de uitkeringsduur toe met één maand per extra gewerkt jaar.

Op basis hiervan geldt de volgende staffel:

- bij een arbeidsverleden van 4 jaar geldt een uitkeringsduur van 4 maanden;
- (...);
- bij een arbeidsverleden van 37 jaar geldt een uitkeringsduur van 37 maanden;
- bij een arbeidsverleden van 38 jaar of meer geldt een uitkeringsduur van 38 maanden.

Financiering

- bekostiging van de lasten van de eerste 6 maanden WW-uitkeringen uit sectorale premies, waarbij werkgevers en werknemers elk 50% van de premies betalen (beleidsvrijheid sectoren tot verdergaande premiedifferentiatie, zoals premiegroepen en risicogroepen);
- bekostiging van de lasten na de eerste 6 maanden WW-uitkeringen uit landelijke premies en de algemene middelen, waarbij werkgevers, werknemers en rijksoverheid elk een derde van de lasten dragen.
- afschaffing AWF-franchise

2.2 Inkomensvoorzieningen na afloop van WW-uitkering

Na het beëindigen van een WW-uitkering kunnen werkloze werknemers een beroep doen op een uitkering op grond van de WWB (bijstand) of – onder bepaalde voorwaarden – op een inkomensvoorziening voor oudere werklozen (IOW). Het betreft in beide gevallen regelingen met een uitvoering door de gemeenten en een financiering uit de algemene middelen. De IOW is een nieuw te creëren regeling.

2.2.1 IOW

De IOW is een inkomensvoorziening waarop werkloze werknemers die 50 jaar of ouder zijn bij het begin van hun werkloosheid, een beroep kunnen doen na afloop van een WW-uitkering die langer dan 6 maanden duurt. De IOW bevat een regime voor gewezen WW-uitkeringsgerechtigden die bij aanvang van hun werkloosheid 60 jaar of ouder zijn, en een regime met een aanvangsleeftijd van 50 jaar of ouder.

Bij aanvang werkloosheid op 60-jarige leeftijd of ouder

- toegangsvoorwaarde: arbeidsverleden van 25 jaar;

- uitkering: niveau individueel sociaal minimum zonder vermogenstoets en zonder toets op partnerinkomen;
- uitkeringsduur: tot AOW-leeftijd;
- beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt (sollicitatieplicht), zij het dat de gemeente beleidsvrijheid heeft om ten aanzien van deze categorie uitkeringsgerechtigden in individuele gevallen te besluiten dat de uitkeringsgerechtigde - op grond van individuele omstandigheden en de situatie op de arbeidsmarkt - vrijstelling van de sollicitatieplicht krijgt, in de plaats waarvan de gemeente hem stimuleert tot maatschappelijke participatie (te evalueren in 2010).

Bij aanvang werkloosheid op 50-jarige leeftijd of ouder

- toegangsvoorwaarden conform huidige IOAW;
- uitkering: aanvulling van het gezinsinkomen tot het relevante sociaal minimum waarbij er geen vermogenstoets plaatsvindt;
- uitkeringsduur: tot AOW-leeftijd;
- verplichting tot beschikbaarheid voor algemeen geaccepteerde arbeid, zij het dat de gemeente beleidsvrijheid heeft om ten aanzien van deze categorie uitkeringsgerechtigden in individuele gevallen te besluiten dat de uitkeringsgerechtigde - op grond van individuele omstandigheden en de situatie op de arbeidsmarkt - vrijstelling van de sollicitatieplicht krijgt.

2.2.2 WWB

Werkloze werknemers die werkloos zijn geworden op de leeftijd jonger dan 50 jaar én van wie een WW uitkering die langer duurt dan 6 maanden⁶ is beëindigd, komen in aanmerking voor een WWB uitkering die in de eerste zes maanden wordt verstrekt zonder toets op het vermogen.

3 Analyse voorgestelde uitkeringsstelsel

Het basispakket levert initiële effecten op en gedragseffecten (zie tabel 3.1). De initiële effecten betreffen de aanpassing van de referentie-eisen WW⁷, de beperking van de maximale WW-uitkeringsduur, de verandering in de arbeidsverledenstaffel en de nieuwe inkomensvoorzieningen voor ouderen. Het aanscherpen van de wekeneis, het afschaffen van het besluit verlaagde wekeneis en de beperking van de uitkeringsduur voor werklozen die wel aan de wekeneis voldoen, maar niet aan de jarenis, leveren een initiële volumereductie in de WW met 12 000 uitkeringsjaren. Dit betekent dat het volume-effect van de door het kabinet voorgestelde afschaffing van de kortdurende uitkering, te weten een volumedaling met 22 000

⁶ Dit veronderstelt een arbeidsverleden van minimaal 7 jaar.

⁷ UWV-informatie over het effect van de aanscherping van de wekeneis van 26 uit 39 tot 27 uit 39 is verwerkt. Het effect van de eis van 5 arbeidsuren per week in plaats van 1 uur kan niet bepaald worden en het effect van de 200-ureneis evenmin, omdat het UWV in haar centrale administratie op dit moment niet bijhoudt hoeveel uur er per dag gewerkt is. Verondersteld is dat de verandering in de uren eisen een klein effect heeft.

uitkeringsjaren, in het SER-voorstel voor ruim de helft gehandhaafd blijft. De beperking van de maximale uitkeringsduur tot 3 jaar en 2 maanden, de verandering in de arbeidsverledenstaffel, het aanscherpen van de wekeneis en het afschaffen van het besluit verlaagde wekeneis leiden voor werklozen die zowel aan de wekeneis voldoen als aan de jareneis, tot een initiële volumereductie in de WW met 31 000 uitkeringsjaren. In totaal bedraagt de initiële WW-volumereductie dus 43 000 uitkeringsjaren.

Tabel 3.1 Structurele effecten van hervorming uitkeringsstelsel op uitkeringsvolume

	Raming in uitkeringsjaren
Initiële effecten	
Beroep op WW	– 43 000
w.v. beroep op WW door mensen die alleen aan wekeneis voldoen	– 12 000
beroep op WW door mensen die ook aan jareneis voldoen	– 31 000
Additioneel beroep op WWB en IOW	5 000
Gedragseffect WW	1 000
Totaal WW	– 42 000
Totaal uitkeringsvolume (inclusief additioneel effect WWB en IOW)	– 37 000
Effect maatregelen op gebied van preventie en reïntegratie ^a	PM
Effect maatregelen op gebied van ontslagpraktijk en sollicitatieverplichtingen ^b	PM

^a Mogelijk neerwaarts effect: zie paragraaf 4

^b Het (opwaartse) effect op het WW-volume van beperking van de toets op de verwijtbaarheid van werkloosheid en van mogelijke versoepeling van de sollicitatieverplichtingen voor WW- uitkeringsgerechtigden ouder dan 50 dan wel IOW-gerechtigden is vooralsnog moeilijk in te schatten en staat daarom pro memoria vermeld.

Voorts hebben de nieuwe structurele inkomensvoorzieningen voor oudere werklozen initiële effecten.⁸ Na afloop van een WW-uitkering die langer duurt dan 6 maanden, kunnen personen die jonger zijn dan 50 jaar en die voorheen getroffen werden door de vermogenstoets, nu wel gedurende maximaal 6 maanden een bijstandsuitkering krijgen. Naar schatting leidt dit tot circa 1500 extra bijstandsuitkeringen. Ouderen tussen de 50 en 60 jaar kunnen zonder vermogenstoets een beroep doen op de IOW. Voor deze groep verandert er niet zo veel ten opzichte van de huidige situatie, waarin veelal een beroep kan worden gedaan op de IOAW. Na verwerking van de motie Verhagen worden ouderen tussen de 50 en 55 in de IOAW namelijk alleen getoetst op hun financiële vermogen, terwijl voor de groep 55-60 de vermogenstoets in de IOAW reeds ontbreekt. Volgens een ruwe schatting zal de IOW bij 50- tot 55-jarigen leiden

⁸ Benadrukt wordt dat net als bij de berekening van de volumereductie van de kabinetsvoorstellen geen rekening wordt gehouden met de weglek naar WWB en IOAW bij ongewijzigd beleid ten aanzien van oudere werklozen. Het SER-voorstel levert naar schatting een totale weglek naar WWB, IOAW en IOW van circa 23 000 uitkeringen. Daarvan wordt in tabel 3.1 alleen het deel in beeld gebracht dat betrekking heeft op additionele weglek als gevolg van de nieuwe inkomensvoorzieningen na afloop van de WW-uitkering.

tot een extra uitkeringsvolume van circa 2500. Vanwege de IOW vervalt voor personen die bij aanvang van werkloosheid 60 jaar of ouder zijn de partnertoets in vergelijking met de IOAW. Dit leidt tot een vergroting van het uitkeringsvolume met circa 1500 uitkeringsjaren. Personen van 63 jaar of ouder die eerst een WW-uitkering hebben gekregen, kunnen dus automatisch doorstromen naar de nieuwe inkomensvoorziening voor oudere werklozen, omdat zowel een vermogens- als een partnertoets daarin ontbreekt. In totaal bedraagt het extra beroep op WWB en IOW ruim 5000.⁹ Dit effect komt dus bovenop het beroep op IOAW en WWB bij ongewijzigd beleid ten aanzien van oudere werklozen.

Naast de initiële effecten treden diverse gedragseffecten op, vooral vanwege inkomensveranderingen. Verkorting van de werkloosheidsduur leidt tot een inkomensverslechtering omdat getroffen WW-ers hun uitkering kwijtraken, dan wel een uitkering op minimumniveau krijgen via de bijstand, IOW of de IOAW. Deze (dreigende) inkomensachteruitgang vormt een prikkel voor werknemers om werkloosheid te voorkomen en voor uitkeringsgerechtigden om snel uit de WW naar een baan te stromen.¹⁰ De lagere replacement rate voor deze groep heeft derhalve een neerwaarts effect op het WW-volume. Voor personen die alleen aan de wekennis voldoen, ligt de loongerelateerde uitkering in de eerste 3 maanden echter beduidend hoger dan de huidige kortdurende uitkering van 70% van het minimumloon. Tevens is de loongerelateerde uitkering in de eerste 2 maanden hoger dan nu, namelijk 75% van het laatste loon in plaats van 70%. In deze twee gevallen geldt dus een omgekeerd volume-effect.

Werkgevers en werknemers gaan elk 50% van de sectorale premies betalen ter financiering van de eerste 6 maanden WW-uitkeringen. Op dit moment betalen werkgevers deze premie volledig. Werkgevers, werknemers en overheid gaan elk een derde van de lasten dragen voor langer durende uitkeringen, terwijl deze nu voor circa driekwart betaald worden door werknemers en een kwart door werkgevers. De geschetste financieringswijzigingen veranderen de sectorale premies die werkgevers en werknemers betalen. Dit zal naar verwachting de prikkel voor individuele werkgevers en werknemers om het WW-volume te beperken nauwelijks veranderen, omdat eventuele succesvolle preventie-inspanningen van individuele bedrijven zich niet direct vertalen in een lagere WW-premie voor hen. Derhalve mag verwacht worden dat het effect van de financieringswijziging verwaarloosbaar is.¹¹

Ondanks het uitgangspunt van de WW als risicoverzekering voor werknemers stelt de SER voor dat financiering van de WW deels zou moeten plaatsvinden uit de algemene middelen¹²,

⁹ Buiten beschouwing blijft dat dit effect in de toekomst nog kan stijgen door de vergrijzing van de beroepsbevolking en de verminderde toegang tot arbeidsongeschiktheidsregelingen en VUT.

¹⁰ Dit effect zou gemitigeerd worden indien betrokkenen vanwege de verslechtering van de replacement-rate meer of hogere ontslagvergoedingen zouden weten te bedingen.

¹¹ Dit blijkt ook uit NEI, Evaluatie van de verlenging van de wachtgeldperiode in de WW, januari 2000.

¹² Deze financieringswijziging heeft overigens geen effect op het EMU-saldo.

waardoor niet-verzekerden zoals gepensioneerden en zelfstandigen hieraan mee moeten betalen. Gepensioneerden en zelfstandigen zullen hierdoor een koopkrachtverslechtering ervaren. Wel leidt deze lastenverschuiving van actieven naar niet-actieven tot een geringe vermindering van de evenwichtswerkloosheid. De afschaffing van de AWF-franchise leidt tot lastenverschuivingen tussen werknemers en tussen werkgevers. Door de grondslagverbreding kan de gemiddelde premie dalen, maar betalen werknemers met een laag inkomen, evenals werkgevers met relatief veel werknemers met een laag inkomen in dienst, relatief meer premie. Deze lastenverzwaring aan de onderkant van de arbeidsmarkt leidt via vergroting van de wig voor werkgevers en een verhoging van de (netto) replacement rate voor werknemers per saldo tot een geringe stijging van de evenwichtswerkloosheid.

De gedragseffecten zijn berekend met het MIMIC-model van het CPB.¹³ Per saldo stijgt naar schatting het WW-volume door gedragseffecten met circa 1000 uitkeringsjaren. Bepalend hiervoor is dat de daling van de gemiddelde uitkering van langdurig werklozen minder sterk is dan de stijging voor kortdurende werklozen, waardoor de gemiddelde uitkering van de werklozen licht stijgt.

Het SER-voorstel levert een structurele volumereductie in de WW met initieel 43 000 uitkeringsjaren en rekening houdend met het gedragseffect met 42 000 uitkeringsjaren. Vanwege de introductie van de nieuwe regelingen voor oudere werklozen daalt het totale uitkeringsvolume met 37 000.

De door de SER voorgestelde hervorming van het uitkeringssysteem levert naar schatting een structurele besparing op van circa 300 mln euro.¹⁴ Dit is circa 180 mln euro minder dan in de kabinetsplannen die een netto structurele besparing van circa 480 mln euro opleveren. Er zijn extra uitgaven aan WWB en IOW voor oudere werklozen en aan WW vanwege de gemiddeld hogere WW-uitkering voor personen die in de WW blijven. De extra uitgaven worden deels gecompenseerd doordat in het SER-voorstel meer duurdere uitkeringen vervallen dan in de kabinetsvoorstellen. In de kabinetsvoorstellen vervallen immers alle kortdurende uitkeringen waarvan de uitkeringshoogte 70% van het minimumloon is.

4 Voorstellen met betrekking tot preventie en reïntegratie

De SER heeft maatregelen op gebied van preventie en reïntegratie en de invoering van een zogenoemde poortwachterstoets nog onvoldoende concreet ingevuld om te kunnen kwantificeren. Noodzakelijkerwijze heeft het CPB de maatregelen op deze gebieden buiten de

¹³ Zie voor een beschrijving van dit model J.J. Graafland, R.A. de Mooij, A.G.H. Nibbelink and A. Nieuwenhuis, *MIMICing Tax Policies and The Labour Market*, 2001, Elsevier.

¹⁴ Bij de berekening van deze besparing is conform het pleidooi van de SER verondersteld dat de netto sociale uitkeringen gecompenseerd worden voor de afschaffing van de AWF-franchise.

berekeningen moeten houden. Daarom zijn de mogelijk neerwaartse effecten van deze maatregelen op het WW-volume in tabel 3.1 pro memorie vermeld.

Maatregelen op gebied van preventie en reïntegratie en de poortwachterstoets kunnen effectief het WW-volume verlagen wanneer zij aangrijpen op de evenwichtswerkloosheid. Een vermindering van de evenwichtswerkloosheid leidt namelijk tot een verlaging van het WW-volume. Beleidsmatig kan de evenwichtswerkloosheid langs drie wegen worden verlaagd: een verlaging van de replacement rate, een verlaging van de wig en een verlaging van de frictiewerkloosheid. Dit laatste kan bewerkstelligd worden door de kwalitatieve match tussen vraag en aanbod van arbeid te verbeteren of de matching te versnellen. Maatregelen die niet aangrijpen bij de evenwichtswerkloosheid, kunnen leiden tot verdringing. Door een maatregel wordt dan de ene (potentieel) werkloze sneller aan een baan geholpen, maar dit gaat ten koste van een andere werkloze.

De SER stelt voor dat de uitvoeringsinstanties en de RWI concrete voorstellen formuleren voor een nadere invulling van de poortwachterstoets. Het gaat daarbij met name om de operationalisering van de toets op de reïntegratieverplichting en de hoogte van de sanctie. In afwachting van de concrete invulling van de poortwachterstoets kan het CPB nog geen berekening maken van de effecten van de poortwachterstoets. Indien bij een dergelijke toets strenge en substantiële sancties effectief zullen worden toegepast op het niet naleven van reïntegratie- of scholingsverplichtingen, mag echter verwacht worden dat hier voor werklozen een duidelijke prikkel tot snelle reïntegratie van uit gaat.¹⁵

Werkgevers en werknemers hebben op dit moment al prikkels om te komen tot preventie. Dit voorkomt immers ontslagvergoedingen en inkomensverlies.¹⁶ In dit kader worden daarom nu ook al preventie-activiteiten ontplooid. Vooralsnog is onduidelijk in hoeverre de door de SER opgesomde mogelijke preventiemaatregelen tot veranderingen ten opzichte van de huidige praktijk leiden.

Concreet stemt de SER in met het (op 7 maart jl. bij de Tweede kamer ingediende) wetsvoorstel tot het preventief inzetten van reïntegratie-instrumenten voor werknemers die met ontslag worden bedreigd en die als moeilijk bemiddelbaar worden ingeschat. Uit de Memorie van Toelichting kan worden afgeleid dat dit volgens SZW tot een reductie van het WW-volume met circa 1500 uitkeringen leidt. Daar dit wetsontwerp reeds staand beleid is, wordt dit volume-effect niet toegevoegd aan de in deze Notitie geraamde volume-effecten van de hervorming van het uitkeringssysteem.¹⁷

¹⁵ Zie J. H. Abbring, G.J. van den Berg en J.C. van Ours, 2000, The effect of unemployment insurance sanctions on the transition rate from unemployment to employment, Vrije Universiteit Amsterdam, en G.J. van den Berg, B. van der Klauw en J.C. van Ours, 1998, Punctive sanctions and the transition rate from welfare to work, Vrije Universiteit Amsterdam.

¹⁶ Zie ook G.H.M. Evers, A.C.J.M. Wiltthagen en I. Borghouts-van de Pas, 2004, Best practices in WW-preventie, OSA, Tilburg.

¹⁷ Ook de inzet van 84 000 extra reïntegratietrajecten voor WAO- en WAZ-herbeoordeelde behoort tot staand beleid (zie Tweede Kamerstuknr. 283333, nr.44 bijlage). Bovendien heeft deze maatregel naar verwachting geen structurele effecten

Daarnaast verwijst de SER naar de concept aanbeveling van de Stichting van de Arbeid ter bevordering van preventie van werkloosheid en reïntegratie van werkloze werknemers. Op dit moment heeft het CPB om een aantal redenen hieraan nog geen effect toegekend. In de eerste plaats moet nog afgewacht worden of de Stichting van de Arbeid de aanbeveling (ongewijzigd) vaststelt. Daarnaast valt uit de concept aanbeveling niet af te leiden hoeveel extra geld sociale partners per sector hiervoor gemiddeld beschikbaar willen stellen in vergelijking met de huidige praktijk. Mede daardoor kan evenmin worden afgeleid in hoeverre de aanbeveling leidt tot extra preventie- en reïntegratie-activiteiten in vergelijking met de huidige praktijk. Afsluitend kan nog worden opgemerkt dat eventuele additionele maatregelen op gebied van preventie en reïntegratie kunnen leiden tot verdere besparingsverliezen, terwijl de literatuur aanleiding geeft om te veronderstellen dat de effectiviteit van dergelijke maatregelen in het algemeen niet groot is.¹⁸

op het WW-volume omdat het hier gaat om de reïntegratie van een groep WW'ers die eenmalig en tijdelijk de WW-instroom verhoogd.

¹⁸ Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO), 2001, Aan de slag, Eindrapport van de werkgroep Toekomst van het arbeidsmarktbeleid, Den Haag, Ministerie van SZW; J. de Koning, Gelderblom, C. Th Zandvliet en R. Blanken, 2004, Werkt scholing voor werklozen? Literatuurstudie, SEOR, Rotterdam; P. Koning, 2005, Heeft de evaluatie van reïntegratiebeleid voor werklozen nog toekomst?, Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken (binnenkort te verschijnen); Algemene Rekenkamer, 2004, Bemiddeling en reïntegratie werklozen; L. Kok, J.A. Korteweg en M. van der Meer, 2004, Evaluatie Sluitende Aanpak 1998-2003, SEO.